

Zero waste Ziemassvētki jeb

svinam tā, lai prieks arī Zemei

Jana Skrivja-Čevere

Ja ikdienā, gribētos domāt un cerēt, mūsdienās aizvien vairāk cilvēku izvēlas lietas un rīcības, kas ir pēc iespējas videi draudzīgākas, tad svētki varētu būt tas laiks, kad gluži netīšām nopērkas vairāk nekā būtu nepieciešams, pieveram acis uz patērētā iepakojuma daudzumu un svētku skrējienā, iespējams, pirkumu grozā tiek arī pa kādam plastmasas niekam, kad pieeši atpooies, ka dāvanas nav, bet vajag.

Zero waste jeb bezatkritumu dzīvesveids laikam gan ir nedaudz utopijs, tomēr tas neliedz mēģināt dzīvot, radot mazāk atkritumu, izdarot apzinātas izvēles, lai mazinātu to pēdas nospiedumu, ko atstājam aiz sevis. Tas principā ir vienīgais veids, kā saglabāt mūsu Zemi dzīvojamu arī nākamajām paaudzēm.

Pārdomas un ieteikumus, kā nosvinēt svētkus, neatstājot aiz sevis pārstrādājamu un nepārstrādājamu atkritumu kalnu, lasiet šajā rakstā.

Eglīte smaržo un mirdz

Svētku centrālais dekoratīvais elements noteikti ir eglīte. Kā vēsta nostāsti, pirmoreiz Ziemassvētku egle tikusi izrotāta Rīgā 1510. gadā, bet vietnē «Wikipedia» lasāms, ka pirmās mākslīgās Ziemassvētku egles parādījās Vācijā 19. gadsimtā, tā ka tā nav vis mūsdienu (ne)mode īstu eglīti aizstāt ar vairākkārtlietojamu.

Mākslinieciskām būtnēm noteikti ideju pilna galva, ar ko varētu aizstāt ierasto mūsu mežu skaisuli, arī internetā var iedvesmu smelties visdažādākajām interpretācijām par tēmu «egle» – sākot no ūdens nogludinātu kociņu un koku izkārtošanas egles formā līdz pat filca eglēm ar pielipināmiem rotājumiem, kas varētu īpaši patikt mazajiem egles (no)rotātājiem. Bet, ja esi grāmatmīlis, stilizētu eglīti vari arī izveidot no grāmatu čupiņas.

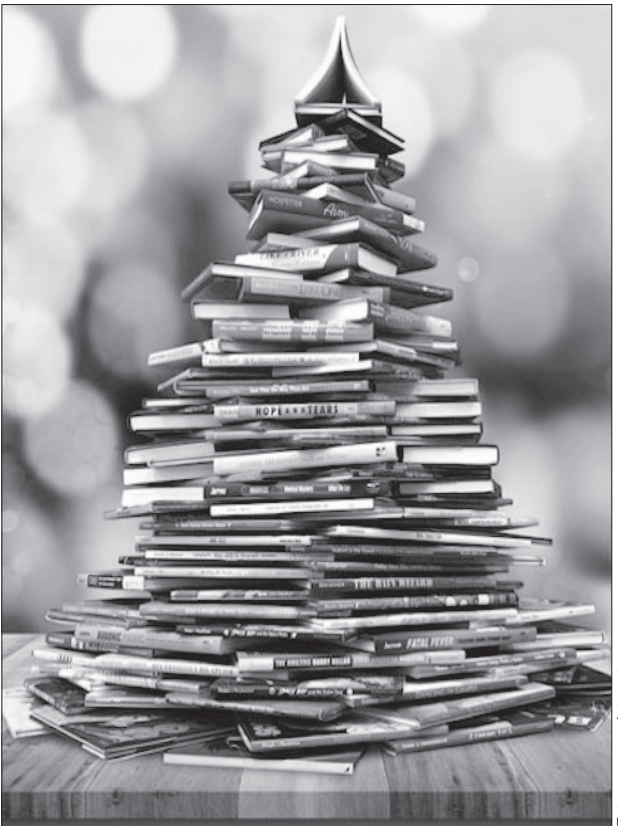

Foto no www.pinterest.com

Ja tomēr ir svarīgi, lai svētkos mājās valda eglītes smarža, padomā, varbūt noskaņas radīšanai pietiktu ar egļu zariem, nevis veselu koku. Zarus var gan salikt vāzē, gan veidot pie sienas pieliekamu vai griestiem piekarināmu kompozīciju. Turklāt, ja netīk egļu skuju mēdšana vēl pusgadu pēc svētkiem, zarus var ņemt nevis no eglēm, bet priedēm vai tūjām. Ja svarīga ir tieši smarža, varbūt der iegādāties ēterisko eļļu. Lai nenāktos vilties un būtu droši, ka eļļa tiešām ir dabiska, ieteicams izvēlēties, lai arī dārkākas, bet kvalitatīvas ēteriskās eļļas – lietojot tās pa pilītei, mazās pudelītes pietiks ļoti ilgam laikam.

Savā pieredzē dalās mūsu lasītāja SANITA ŠUĶE-RASIMA:

“Cik sevi varu pīminēt no bieņeibys, man nav bejuse egle sātā, bet tikai zoru kompoziceja – lelā vāzī, izrūtuota. Tai kai man jau tyvojās 50 godi, tod dūmuos pricojūs par tū lelū egļu mežu, kurs, munys giminis nasamaituots, aug. Pādejūs godūs (sakarā ar kaču daudzumu sātā) egli zeimeju ar kruosainom lampeņom iz sinys.”

Iespējams, tomēr ir ļoti svarīga no bērības atmiņā spilgti palikuši ģimieniskā iešana pēc eglītes uz mežu. Tādā gadījumā der padomāt, cik lielu eglī gribas, cik ilgu laiku pirms svētkiem to nest mājās (lai nenākas pirms svētkiem iet vēl vienai pakaļ, jo iepriekšējai skujas jau nobirušas) un ko ar eglīti darīt pēc tam. Tāpat videi draudzīgāk noteikti būs, ja eglīti nocīrīsiet gravja malā vai zem elektrolīnijām, kur tās tāpat agrāk vēlāk kļūs traucējošas.

Runājot par to, kur eglīti likt pēc svētkiem, tiem, kam mājās ir malkas apkure, risinājums noteikti ir loģisks. Bet arī pilsētniekiem pēdējos gados daudzās pašvaldībās tiek piedāvāts un ieteikts noteiktā laikposmā eglītes novietot blakus atkritumu konteineriem, kur tās tiek savāktas un utilizētas atsevišķi.

SIA “Preiļu saimnieks” sabiedrisko attiecību speciāliste SIGITA ĀBOLIŅA atgādina:

“Pēc svētkiem pilsētniekiem allaž aktuālējās jautājums – kur likt savu Ziemassvētku eglīti?”

Līdz 18. janvārim Preiļu iedzīvotāji savas eglītes var novietot blakus sadzīves atkritumu konteineriem, un to izvešana būs bez maksas.

No iedzīvotājiem savāktās eglītes netiks izmestas atkritumu poligonos kā citi sadzīves atkritumi – to utilizācijai tiks nodrošināti videi draudzīgāki risinājumi, piemēram, tās tiks pārstrādātas šķeldā un nodotas kā kurināmais siltumenerģijas ražošanai katlumājās.

ŅEM VĒRĀ – sadzīves atkritumu konteineros eglītes mest ir aizliegts!!!”

Protams, koku var arī izmantot radoši. Nedaudz apsiņot zarus, no tā var izveidot pakaramo atslēgām vai cepurēm, iekarinot dažādu lielumu un skanējuma zvāņņūlus, izveidot mūzikas instrumentu vai arī vasarā izmantot kā balstu puķēm, piemēram, puķuzirņiem.

Tiem, kam ir savs pagalmis un zeme, labs variants dzīvam kokam noteikti ir eglīte podā, ko pēc tam var iestādīt.

Iegādājoties eglīti podā, speciālisti iesaka pievērst uzmanību tam, vai augsne podiņā ir mitra un ierdena, vai, pārvelkot ar roku, nebirst skujas un zari ir elastīgi, nelūst, pumpuri nav izkaluši. Ja iespējams, labi ir izņemt eglī no poda un aplūkot sakņu sistēmu, vai tās nav apciristas un caurvij zemi. Konteineram, kurā koks iestādīts, būtu jābūt vismaz vainaga platumā – piemēram, pusotru metru augstai eglei jāaug vismaz 25 litru podā.

Kad svētku karaliene jau ir mājās un izrotāta, tā noteikti regulāri jālaista, vēlams rasiņāt arī skujas. Jāatceras, ka kociņu siltā istabā nevajadzētu turēt ilgāk par septiņām dienām, pēc svētkiem pārvietojot to uz vēsākam telpām vai iznesot ārā – te gan derētu podu ierakt sniegā un nosiltināt, piemēram, ar salmiem, sausu kūdru vai vecu segu, lai tai nenosaltu saknes.

Iepodotas egles drošāk noteikti būs pirkt no stādauzdzētāvēm. Tajās būs arī plašāka šķirņu izvēle – katrs atradīs savām vēlmēm un vajadzībām atbilstošāko gan krāsu, gan augstuma ziņā. Piemēram, Latvijā selekcionētā Dundangas egle ir kompakta parastās egles šķirne ar blīvu, īsu, asu un zaļu skuju, dēvēta arī par Dundagas kadiķegli. Tā ir īpaši lēni augoša – gadā tā izaug tikai par 2–3 cm un kopumā var izaugt līdz 3–3,5 m gara, ap 1,5–2 m plata.

Interesanta internetā noskafta, iespējams, kādam noderoša kā biznesa ideja – podiņos stādītu eglīšu noma.

Pušķojam istabiņu

Tāpat kā modes aktualitātes, arī Ziemassvētku noformējuma tendences gadu no gada atšķiras. Cilvēkiem, kas mīl sekot modes tendencēm gan apģērbā, gan interjerā, gan svētku dekorācijās, labs risinājums varētu būt vecos rotājumus pārdot vai atdot, nevis vienkārši izmest, tā dodot tiem otru dzīvi.

Mūsmājās egle ik gadu ir raiba un koša, rotāta ar visdažādākajiem bumbuliņiem, rūķiem, enģeļiem un zvēriem. Daļa no tiem ir pašu un bērnu izgatavoti, daļa – dāvināti, bet visi ir mīļi un ik gadu raisa smaidu un siltas atmiņas, tos citu pēc cita izceļot no kastēs.

Rotājumi – gan eglītei, gan istabai – var būt ļoti dažādi, arī materiāli, no kā tie izgatavoti, tāpat. Tie var būt gan dažādi dabas materiāli – čiekuri, žāvēti citrusaugļi, zariņi utt., gan papīrs, auduma atgriezumi, nevajadzīgas pogas un tā bez gala – atliek vien ļaut vaļu fantāzijas lidojumam. Arī mūsdienās bērniem acis priekā mirdz, gaidot, kā izskatīsies

izgrieztā sniegpārslīņa atločīta (internetā atrodami arī pārslīņu trafareti, lai garantēti iegūtu kādu konkrētu tēlu vai ornamentu). Savukārt logus var izrotāt ar krīta marķiera zīmējumiem – sazimēt atbilstoši savām prasmēm veselu ziemas pasaku vai vienkārši egles zaru, sniegavīru vai tās pašas sniegpārslīņas. Bet pats galvenais šajā visā ir ģimieniska kopā darbošanās, radot svētku sajūtu sev un citiem.

Lūk, ieskatam dažas idejas vienkāršu Ziemassvētkos tik iemīļoto enģeļiņu pagatavošanai:

Foto no www.pinterest.com

Runājot par dabas materiālu izmantošanu rotājumu izgatavošanā, nepelnīti piemirsti ir mūsu pašu tradicionālie puzuri. Niedru vai salmu savākšana, sagatavošana, sargiešana un vēšana, veidojot katram savu pasaulas modelīti, var būt vesels pasākums un gluži vai meditācija. Bet ja nav vaļas tik nopietnai un laiku paģerošai nodarbei, vienkāršākam puzura variantam – kartupeļi vai plastilīna saspraustām niedrēm, smilgām un spalvām, noteikti tiks dukas. Lai savirpinās tajā visas neērēlamās domas un enerģijas līdz citam gadam.

Foto no www.pinterest.com

Gaitas Antromkreas foto

Krāslavā 16. decembrī ikviens varēja izmantot kopienas radošais kvartāls “ILA” piedāvāto aktivitāti un izgatavot Ziemassvētku tradicionālos rotājumus puzurus kopā ar folkloras kopas “Primačkas” sievām

Tumšajā laikā prasītās gaišuma, tāpēc logus, māju fasādes, kokus utt. rotājam ar gaišmiņu virtienēm. Saules baterijas šajā gadījumā laikam gan nebūs tas labākais risinājums, ņemot vērā to, ka saules mūsu ziemās ir ļoti maz, tomēr arī te varam kaut nedaudz, bet saudzēt vidi – izmantojot uzlādējamas baterijas parasto vietā, gaismiņas ieslēdzot vien diennakts tumšajā laikā, kad to skaistums būs novērtējams pilnībā.

Runājot par svečēm, nav nekā īstāka un dabiskāka, kā mūsu pašu smaržīgās bišu vaska sveces, tomēr ja gribas ko citās krāsās un aromātos, labāk būs izvēlēties nevis ķīmiskā parafina, bet gan sojas vaska vai steārina sveces, kas tiek izgatavotas no augu eļļām, nepievienojot naftas produktus.

Sētā nāk rūķīt's ar dāvanu maisu

Ziemassvētki noteikti saistās arī ar dāvanu došanas un saņemšanas prieku. Lai prieks būtu paties abām pusēm, noteikti der par dāvanām padomāt jau pavisam laikus.

Cilvēki ir dažādi un arī patīkšanas ir dažādas. Kāds noteikti priecāsies par krūzīti, tomēr der padomāt, cik krūzīšu ir parasti nepieciešams vienam cilvēkam (arī tad, ja tā veikala plauktā ir tik skaista un ar zelta maliņu). Padomāt, vai cilvēks maz mīl dedzināt sveces, vai droši zini, kādas grāmatas viņam patīk, vai kāda šokolāde vislabāk garšo. Arī par pašķībiem rodkarbiem, visticamāk, priecāsies vien patiešām tuvi cilvēki, kuri spēš novērtēt tajos ieguldīto laiku un mīlestību.

Ziemassvētki ir laiks, kad, padomājot par līdzcilvēkiem, arī atbalstīt pašmāju mājrāzotājus un amatniekus – iegādājoties viņu darinātas lietas vai produktus, darīsim priecīgākus svētkus ne tikai dāvanu saņēmējiem, bet arī to radītājiem.

Bet ja kāda saņemtā dāvana, lai arī laba un glīta, it nē-maz nav tavā gaumē, to noteikti būs labāk atdāvināt vai atdot kādam, par kuru zini, ka viņš patiesi priecāsies, to saņemot, nekā turēt plauktā, līdz noput un samaitājas, un ir ārā metama. Lai arī dāvanu dāvināšana ir viena no mīlestības izpausmēm, tomēr jāatceras, ka svarīgāks ir kopā pavadītais laiks, izrunātās sarunas un atmiņas.

Arī iesaiņot dāvanas var censties videi draudzīgāk. Ja dāvanu maisiņš izskatās gluži kā jauns – neturi plauktā, līdz sāk līmējuma vietas atlipināties – dāvēni tālāk. Tāpat dāvanu papīru labāk izvēlēties no papīra, nevis plastmasas izgatavotu, lentes – auduma, mazāk plastmasas līteru un glīteru. Interesants veids, kā iesaiņot dāvanu – glīts lakats vai šalle (ja dāvanas saņēmējam tādi patīk, protams).

Būs pupiņas, būs zirnīši...

Un visbeidzot viena no svarīgākajām lietām svētkos – mielasts.

Te nu der ikvienam atcerēties par sātu un gausu. Lai arī tradicionāli galda esot jācēļ devīni vai pat divpadsmit ēdieni, šī varētu būt viena no tradīcijām, ko, iespējams, derētu mainīt. Ja tomēr gribas pieturēties pie šī maģiskā skaitļa, tad vērts apsvērt domu rosolu gatavot nevis mutes blōdā, bet samērīgākos traukos. Arī zirņus, kuri obligāti jāapēd, lai nebūtu asaru, izvārt kādu saujiņu – tīri simboliski.

Foto no www.pinterest.com

Šokolādes – piparkūku kūka (kūstošā)

Sastāvdaļas (18 cm diametram): pamatnei – 100 g piparkūku, sauja melno plūmju, 2 ēdamk. riekstu sviesta, mazliet piena; šokolādes kārtai – 200 g šokolādes, 200 ml 10 % saldā krējuma vai 15 % auzu krējuma, ēdamk. sviests.

Pagatavošana: Veidni un maliņas izklāj ar cepampapīru. Piparkūkas sasmalcina, pievieno sakapātas plūmes, riekstu sviestu un pienu. Samīca viendabīgā masā un mitrām rokām klāj kūkas veidnē. Noliek ledusskapī «atpūties». Blōdā ūdens pelde vai mikroviļņu krāsni izkausē šokolādi, tad pievieno sviestu, maisot izkausē un beigās pievieno saldo krējumu vai auzu krēmu, izmaisa un lej uz kūkas pamatnes. Sagatavoto kūku liek uz pāris stundām vai nakti ledusskapī stabilizēties.

Ieteikumi: piparkūkas var aizstāt ar bezcukura/ pilngraudu cepumiem, pievienojot tiem piparkūku garšvielas. Ja kūku paredzēts ilgstošāk turēt uz svētku galda, ieteicams šokolādes masā iemaisīt 1 ēdamkaroti želatīna. Lielākam kūkas formas diametram sastāvdaļas proporcionāli palielina. Var veidot mazas maliņas no cepumu masas.

Mandarīnu – biezpiena kūka

Sastāvdaļas: pamatnei – 2 olas, 2 tējķ. kakao, 2 ēdamk. miltu, 2 ēdamk. cukura; viducim – 360 g biezpiena, 250 g 10 % saldā krējuma (gaisīgākai versijai izmanto 200 ml auzu putojamā krējuma vai 35 % saldā krējuma), 2 mandarīni, 1,5 ēdamk. želatīna, 1 ēdamk. kokosriekstu skaidiņu; virskārtai – 5 mandarīni, 1,5 ēdamk. želatīna, cukurs pēc garšas.

Pagatavošana: Kūkas veidni izklāj ar cepamo papīru. Želatīnu divos trauciņos apļej ar ūdeni un atstāj uzbrīst. Saputo olas gaisīgās putās, ieputo cukuru, tad iesijā kakao un miltus, izmaisa. Lej kūkas formā un cep 10 minūtes 175 °C temperatūrā. Gatavu biskvītu atdzesē.

Divus mandarīnus nomizo (ja ir luste, ņemam balto plēvīti). Blōdā liek biezpienu, pievieno krējumu, saldinātāju un saputo. Tad iemaisa kokosriekstu skaidiņas. Izkausē vienu želatīna trauciņu, mazliet atdzesē, ieputo krēmā un lej uz kūkas (biskvītu apslacina ar sīrupu/ mandarīna sulu vai tml., lai tas ir sulīgs). Krēmā saliek mandarīna šķēlītes un kūku novieto ledusskapī sastingt.

Virskārtai paredzētos mandarīnus nomizo, sablendē, izberž caur sietu, lai atbrīvotos no palikušajām miziņām (pievieno saldinātāju pēc garšas). Izkausē otro želatīna trauciņu, atdzesē, iemaisa mandarīnu masā un lej uz kūkas.

Kūkai ļauj pāris stundas vai nakti stabilizēties ledusskapī.

Ieteikumi: mandarīniem ieteicams ņemēt balto plēvīti, jā, tas ir pinķerīgi, bet tad nebūs skābuma piegaršas. Kad biskvīts atdzisis, pārbauda, vai nav pielīpis pie maliņām, jo tad būs grūtāk gatavo kūku izņemt no veidnes.

Droši vien visi zinām tautasdziesmu par to, ka māte mācījusi «ne sunīti kājām spert, ne guntīņas pagallīti», kas pavisam vienkāršiem vārdiem varētu būt tulkojama, kā mācīšana izturēties ar cieņu un mīlestību pret visu, kas mums apkārt.

Ne vienmēr labo darbu augļi būs redzami tūlīn. Ir jāpaiet daudzām gadiem, līdz vectēva lototās ābolu sēkļiņas atkal uzdzied smaržīgiem ziediem un dod jaunu sēkļu ražu. Pacietība ir tas, kas mūsdienu straujajā dzīves ritmā, kad visu vajag (un lielākoties arī var) dabūt tagad un tūlīn, mēdz pietrūkt. Un ar ziņā, ka it viss, ko daru vai nedaru, atstāj ietekmi.

No mums, pieaugušajiem, lielā mērā atkarīgs, kādas izvēles izdarīs mūsu bērni un viņu bērni. Paši saudzējot dabu, izdarot labas izvēles, tieši un netieši mācām arī mūsu atvasēm, ka vieglāk ir ļaļot zaļā pasaulē.

Lai svētki ir priecīgi un radoši!☑

MAF Mediju atbalsta fonds **Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.**
«Par projekta raksta «Zero waste Ziemassvētki jeb svinam tā, lai prieks arī Zemei» saturu atbild SIA «Vīetēja»»